

Ο Δημήτριος Νενέκος, ο Αθανάσιος Σαγιάς που τον δολοφόνησε και το άδοξο τέλος του

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα](#)

Ο Κολοκοτρώνης και η εντολή του στον Αθανάσιο Σαγιά να τον δολοφονήσει -Το ανελέητο κυνηγητό του Μπενιζέλου Ρούφου προς τον Σαγιά - Πώς πέθανε ο δολοφόνος του Νενέκου;

Ο Δημήτριος Νενέκος, ο Αχαιός οπλαρχηγός που προσκύνησε τον Ιμπραήμ «παρασύροντας» πλήθη χωρικών είναι γνωστός, πιστεύουμε, σε αρκετές και αρκετούς σήμερα. Μετωνυμικά, η λέξη «νενέκος» χρησιμοποιείται για να δηλώσει τον δουλοπρεπή, αυτόν που έχει διάθεση υποταγής στους ανωτέρους του, αλλά και τον προδότη.

Τι απέγινε όμως ο Νενέκος; Ίσως κάποιος γνωρίζει ότι δολοφονήθηκε μετά από εντολή του Κολοκοτρώνη. Ποιος ήταν όμως ο δολοφόνος του; Και ποια ήταν η τύχη του; Αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε με το σημερινό μας άρθρο.

Ποιος ήταν ο Δημήτριος Νενέκος;

Ο Δημήτριος Νενέκος ήταν ένας Αρβανίτης οπλαρχηγός του 1821 από το χωριό Ζουμπάτα (σήμερα Πηγή) της Αχαΐας. Πρόκειται για ορεινό χωριό (920 μέτρα) που βρίσκεται στο Παναχαϊκό Όρος. Τα γειτονικά με αυτήν χωριά ήταν γνωστά ως Ζουμπατοχώρια. Ο Νενέκος στρατολογήσε άνδρες από τα συγκεκριμένα χωριά. Διακρίθηκε τα πρώτα χρόνια της Επανάστασης, καθώς το 1822 πήρε μέρος στην εκστρατεία στη Δυτική Στερεά Ελλάδα, υπό τον Κανέλλο Δεληγιάννη. Αργότερα υπήρξε οδηγός του σώματος του Γενναίου Κολοκοτρώνη και πήγε στο Μακρυνόρος της Αιτωλοακαρνανίας, όπου ακολούθησε τον Ανδρέα Ίσκο.

Διακρίθηκε επίσης κατά την πολιορκία της Πάτρας, ενώ εκστράτευσε μαζί με τους Ζαΐμη και Λόντο στο Μεσολόγγι κατά την πρώτη πολιορκία της ιερής πόλης.

Ο Ιμπραήμ μετά την πτώση του Μεσολογγίου επέστρεψε στον Μοριά. Εκμεταλλευόμενος την άθλια κατάσταση των χωρικών, κυρίως στη Βόρεια Αχαΐα και τις καλές σχέσεις που είχαν πολλοί από αυτούς, ιδιαίτερα όσοι κατάγονται από τα Ζουμπατοχώρια, με τους μωαμεθανούς του Λάλα που βρίσκονταν έγκλειστοι στην Πάτρα, καθώς μιλούσαν την αλβανική γλώσσα και οι μεν και οι δε, στα τέλη του 1826-αρχές 1827 υποσχέθηκε ότι θα σταματούσε την καταστροφική του δράση εφόσον τον «προσκυνούσαν». Δήλωναν δηλαδή υποταγή σ' αυτόν και σταματούσαν να παίρνουν μέρος στην Επανάσταση. Ο Νενέκος που ενώ αρχικά είχε πολεμήσει γενναία του Ιμπραήμ άλλαξε στάση και τον προσκύνησε. Με το παράδειγμά του παρέσυρε συγγενείς, συγχωριανούς, αλλά και κατοίκους των γειτονικών περιοχών.

Ο Νενέκος προσκύνησε τον Ιμπραήμ είτε γιατί δελεάστηκε από τα χρήματα και τα αξιώματα που του πρόσφερε ο Αιγύπτιος (έλαβε μάλιστα τον τίτλο του μπέη) είτε γιατί πίστεψε ότι η Επανάσταση είχε αποτύχει. Όχι μόνο αποτελούσε «κακό» παράδειγμα, αλλά μαζί με τους ανθρώπους του τρομοκρατούσαν τους απλούς χωρικούς για να προσκυνήσουν. Παράλληλα ως επικεφαλής 2.000 περίπου «προσκυνημένων» πήρε μέρος μαζί με τον Ντελή Αχμέτ στη μάχη του Τσετσεβά, εναντίον των Ελλήνων, και αργότερα στις εκστρατείες στο Μέγα Σπήλαιο, την Ηλεία, τη Δίβρη και αλλού! Το προσκύνημα είχε λάβει πλέον εκρηκτικές διαστάσεις. Όπως γράφει στα Απομνημονεύματά του ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης «ποτέ δεν φοβήθηκα... όσο εκείνη την εποχή με τα προσκυνοχάρτια του Ιμπραήμ».

Ο κίνδυνος να προσκυνήσει τον Ιμπραήμ όλος ο Μοριάς ήταν πολύ μεγάλος.

Κλείσιμο

Ο Κολοκοτρώνης κατηγορήθηκε από πολλούς ότι δεν είχε το σθένος να πολεμήσει τον Ιμπραήμ. «Δεν είχε κώ@ο» γράφει χαρακτηριστικά ο Μακρυγιάννης. Ο Γέρος του Μοριά στα δικά του Απομνημονεύματα αναφέρει ότι δεν είχε τις απαραίτητες στρατιωτικές δυνάμεις για να πολεμήσει τον Αιγύπτιο. Ο Κολοκοτρώνης αντέδρασε με άλλον τρόπο. Με το σύνθημα «φωτιά και τσεκούρι στους προσκυνημένους» άρχισε τα αντίποινα σε όσους προσκυνούσαν. Έβαζε φωτιά σε ολόκληρα χωριά που είχαν προσκυνήσει ομαδικά και απαγχόνιζε στις πλατείες τους όσους συνεργάζονταν με τον Ιμπραήμ και τους προσκυνημένους.

Ο Νενέκος όμως συνέχιζε απτόητος τη δράση του. Έπαιρνε χρήματα, την κινητή περιουσία όσων δεν προσκυνούσαν, όπλα, ζώα, τρόφιμα, και πυρομαχικά και τα

πουλούσε στους έγκλειστους Τούρκους της Πάτρας που τα είχαν ανάγκη λόγω των συχνών πολιορκιών.

Όταν ο Νενέκος δεν συνέλαβε τον Ιμπραήμ...

Εκείνο το γεγονός που έκανε τον Κολοκοτρώνη να αποφασίσει τη δολοφονία του Νενέκου ήταν το εξής. Καθώς ο Ιμπραήμ πήγαινε από την Πάτρα στα Καλάβρυτα, έφτασε στο Χάνι του Βερβενίκου, όπως γράφει ο Φωτάκος και στη συνέχεια χάθηκε μέσα στο γειτονικό δάσος έχοντας μαζί του έναν μόνο σωματοφύλακα (τσιμπουκοδότη κατά τον Φωτάκο και τον Κολοκοτρώνη). Ο Νενέκος που «λειτουργούσε» συνήθως ως οπισθοφυλακή του Ιμπραήμ τον συνάντησε και τον έφερε πίσω στις τάξεις του στρατού του μετά από πολλές ώρες, ενώ θα μπορούσε βέβαια να τον συλλάβει και να τον παραδώσει στους Έλληνες προσφέροντας έτσι ένα μεγάλο διαπραγματευτικό χαρτί στην Επανάσταση και εξιλεώνοντας τον εαυτό του. Ο Κολοκοτρώνης ανέθεσε τότε σε έναν χωριανό ή κοντοχωριανό του Νενέκου, τον Αθανάσιο Σαγιά να τον σκοτώσει.

Ο Αθανάσιος Σαγιάς και η δολοφονία του Νενέκου

Ο Σαγιάς αρχικά συμφώνησε όμως στη συνέχεια άλλαξε γνώμη ίσως γιατί δεν ήταν μόνο (κοντο)χωριανός του Νενέκου, αλλά και μακρινός συγγενής του. Μετά από δεύτερη εντολή όμως του Κολοκοτρώνη και καθώς ο Νενέκος τον κυνηγούσε ανελέητα, ο Σαγιάς σκότωσε τον Νενέκο σε μια ενέδρα που είχε στήσει ο Νενέκος για εκείνον!

Αυτό προκύπτει από την πρώτη επιστολή που έστειλε αργότερα ο Σαγιάς στον Καποδίστρια. Σύμφωνα με όσα γράφει, αρχικά ο Νενέκος σκότωσε δύο καπεταναίους, συντρόφους του Σαγιά, τον Λαμπρούλη και τον Σπανοκυριάκο και έκοψε το δεξί χέρι ενός άλλου, του Βασίλη Σμυρنيώτη.

«Μετά τούτο δύο συγγενείς μου γεώργιον πατζαίτην και δημητράκη νυμφακόπουλον», γράφει στη συνέχεια ο Σαγιάς χωρίς όμως να εξηγεί τι ακριβώς έκανε σ' αυτούς ο Νενέκος.

Έπειτα ο Σαγιάς αναφέρει ότι ο Νενέκος του πήρε τα πρόβατα και με τη βία μία κόρη, πρώτη ξαδέρφη του, την οποία έδωσε σε έναν «άτιμον δια καταισχύνη μου». Δεν σταμάτησε όμως εκεί ο «αρχηγός» των προσκυνημένων.

Έστειλε τον γραμματικό του και μερικούς στρατιώτες του και αφού πήραν «μια στάνην πρόβατα, του μαντά ονομαζομένου και δύο ανιψιούς μου αιγμαλώτους, αυτό όμως το έκαμε τεχνηκέντως δια να φονεύση εμένα», συνεχίζει ο Σαγιάς.

(Διατηρούμε αυτούσιο το κείμενο της επιστολής του Σαγιά προς τον Ιωάννη

Καποδίστρια χωρίς ορθογραφικές και άλλες παρεμβάσεις).

Ο Σαγιάς και οι σύντροφοί του νόμισαν ότι η αιχμαλώτιση των ανιψιών του και η κλοπή των προβάτων έγιναν από Τούρκους και όρμησαν εναντίον τους. Ο Νενέκος όμως με τους δικούς του είχαν στήσει ενέδρα στον Σαγιά. Σκότωσαν τον αδελφό του, όμως ο Αθανάσιος Σαγιάς κατάφερε να σκοτώσει τον Νενέκο. Με τα σκληρά μέτρα του Κολοκοτρώνη και τον θάνατο του Νενέκου το αθρόο προσκύνημα των Ελλήνων έλαβε τέλος. Όμως ο Αθανάσιος Σαγιάς αντί να ανταμειφθεί με κάποιον τρόπο ταλαιπωρήθηκε αφάνταστα ως τον άδοξο θάνατό του...

Ο Μπενιζέλος Ρούφος «καταδιώκει» τον Αθανάσιο Σαγιά

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η στάση του Μπενιζέλου Ρούφου (1795-1868), Φιλικού, αγωνιστή του 1821, Υπουργού, Πρωθυπουργού τρεις φορές το 1862-1863 (την πρώτη μαζί με τους Κωνσταντίνο Κανάρη και Δημήτριο Βούλγαρη, μετά την έξωση του Όθωνα) και Δήμαρχου της Πάτρας. Σύμφωνα με την επιστολή του Σαγιά προς τον Καποδίστρια η οποία στάλθηκε από την Καρύταινα την 1η Ιουνίου 1829:

«... ο δε κύριος μπενιζέλος εσύναξε τους προσκυνημένους και μου τους έρριψε επάνω μου με αιχμαλώτισαν τα παιδιά μου ελαφυραγώγησαν τα ρούχα μου, τα ενδύματά μου και όλην μου την ύπαρξιν εθανάτωσαν, και τους δύο συντρόφους μου επειδή τα απαρατήσαμε δια να σώσωμεν την ζωήν μας, ύστερον έστειλε εις το χορίον μου και εχάλασε ένδεκα φαμιλίαις συγγενείς μου και συμπολίτας μου αναίτιους εξόχως άπαντα όλους, εθανάτωσε και μία λεχώνα με δύο βρέφη, τα οποία δεν έπραξαν ούτε οι τούρκοι τοιούτα πράγματα...».

Ο Γιώργος Πυργάρης στο βιβλίο του «ΤΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 1821», όπου παρατίθεται η επιστολή του Σαγιά προς τον Καποδίστρια, εύλογα αναρωτιέται:

«Πώς ο Φιλικός, ο επαναστάτης, ο αγωνιστής από την αρχή της επανάστασης... Μπενιζέλος Ρούφος κατέστρεξε με τέτοιο άσχημο τρόπο τον δολοφόνο του προσκυνημένου στον Ιμπραήμ Νενέκου; Γιατί ούτε ο πρότερος, ούτε ο μετέπειτα βίος του δικαιολογούν μια τέτοια στάση απέναντι στον Αθανάσιο Σαγιά. Γιατί θύμωσε τόσο πολύ με τη δολοφονία του Νενέκου, συνεργάστηκε με όλους τους προσκυνημένους στον Ιμπραήμ και φίλους του Νενέκου και κινήθηκε τόσο απροκάλυπτα και τόσο άσχημα εναντίον του Σαγιά ο Μπενιζέλος Ρούφος; Είναι ένα ερώτημα που δυστυχώς με τα στοιχεία που έχω μέχρι τώρα στην κατοχή μου, δεν μπορώ να απαντήσω», καταλήγει ο Γ. Πυργάρης.

Στην πρώτη επιστολή του προς τον Καποδίστρια, ο Σαγιάς ζητά από τον Κυβερνήτη να τον διορίσει σε όποιο στρατιωτικό τάγμα κρίνει άξιο και με όσους στρατιώτες εκείνος θέλει.

Μάλιστα τονίζει ότι έχει δωδεκαμελή οικογένεια την οποία αδυνατεί να θρέψει. Και κλείνει την επιστολή του ζητώντας να του δοθεί από τη Διοίκηση ένα έγγραφο για να μεταβεί ελεύθερα στην πατρίδα του την Αχαΐα και τόπος εγκατάστασης σε ένα χωριό μακριά απ' όλους τους εχθρούς του.

Η δεύτερη επιστολή Σαγιά στον Καποδίστρια

Φαίνεται όμως ότι ο Σαγιάς δεν έλαβε καμία απάντηση στην πρώτη επιστολή του προς τον Κυβερνήτη(διάβασε άραγε ποτέ ο Κυβερνήτης την επιστολή του Σαγιά;). Έτσι στις 20 Ιουλίου 1829 έστειλε νέα επιστολή από το Άργος στην οποία ζητά πάλι να εκδοθεί διαταγή για να μπορεί να πάει ελεύθερα στο χωριό του. Μάλιστα τονίζει ότι αν του ζητηθεί είναι πρόθυμος να απολογηθεί για τον φόνο του Νενέκου, στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τον Στρατηγό Κολιόπουλο ή τον Γενναίο Κολοκοτρώνη. Τονίζει ότι ζει για ένα χρόνο στην Καρύταινα και δεν μπορεί να συνεχίσει να ζει εκεί. Και κλείνει, ζητώντας αν του δοθεί άδεια να επιστρέψει στο χωριό του, να εκδοθεί διαταγή προς τον προσωρινό Διοικητή της Πάτρας για να τον προστατεύει από τους εχθρούς του...

Το άδοξο τέλος του Αθανάσιου Σαγιά

Τελικά κανείς δεν προστάτεψε τον Αθανάσιο Σαγιά, που περιφερόταν χωρίς πατρίδα, μαζί με την επίσης ξεριζωμένη οικογένειά του. Το τέλος του ήταν τραγικό και άδοξο.

Περνώντας μια νύχτα από το φρούριο της Πάτρας δεν απάντησε σε Γάλλο στρατιώτη του Μεζόν (οι γαλλικές δυνάμεις είχαν καταλάβει το φρούριο της αχαϊκής πρωτεύουσας από τον Οκτώβριο του 1828). Ο Σαγιάς άλλωστε δεν γνώριζε γαλλικά και ο στρατιώτης πυροβόλησε εναντίον του και τον σκότωσε. Ένας άδοξος θάνατος από φίλιο βόλι, γράφει ο Γιώργος Πυργάρης...

Επίλογος

Όπως είναι γνωστό, ο Εφιάλτης το 480 π.Χ. οδήγησε από την Ανόπαια τους Πέρσες στις Θερμοπύλες και το όνομά του έγινε συνώνυμο του προδότη. Όμως επικηρύχθηκε από τη συνέλευση των Αμφικτιόνων που έγινε στην Πυλαία. Ο δολοφόνος του Εφιάλτη, ο Αθηνάδης ηρωοποιήθηκε από τους Σπαρτιάτες, έστω κι αν τον σκότωσε για άλλους λόγους όπως γράφει ο Ηρόδοτος, τους οποίους όμως

δεν αναφέρει πουθενά.

Κάνοντας μία, άστοχη ίσως, σύγκριση, το όνομα του Δημήτριου Νενέκου έγινε στη νεότερη ιστορία συνώνυμο του δουλοπρεπή και προδότη. Ο δολοφόνος του Αθανάσιος Σαγιάς, όχι μόνο δεν τιμήθηκε αλλά καταδιώχθηκε άγρια από διάφορους κοτζαμπάσηδες και, κυρίως, από τον Μπενιζέλο Ρούφο και βρήκε, κυνηγημένος, άδοξο και τραγικό θάνατο.

Ελπίζουμε με το άρθρο αυτό να γίνει περισσότερο γνωστό το όνομά του, καθώς αν ο Νενέκος συνέχιζε τη δράση του, το μέλλον της Επανάστασης ήταν αβέβαιο...

Βασική πηγή μας για το άρθρο ήταν το βιβλίο του Γιώργου Πυργάρη «ΤΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 1821», ΤΟΜΟΣ Α', Εκδόσεις HISTORICAL QUEST, 2021., [Μιχάλης Στούκας-protothema.gr](http://MichalisStoukas-protothema.gr)